

ผลของโปรแกรมเสริมสร้างความตระหนักรู้ต่อทัศนคติการใช้ พืชกระท่อมของวัยรุ่น¹

บุปผา ใจมั่น ปร.ด.(จิตวิทยาประยุกต์)²

พิษณานิกา เชื้อกาญจน์ พย.ม.(การพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต)³

เกษราภรณ์ เคนบุปผา ปร.ด. (การพยาบาล)⁴

ปภาดา น้อยวงศ์ ส.ม. (การจัดการระบบสุขภาพ)⁵

วิจิตรา จิตรักษ์ พย.ม.(การพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต)⁶

บทคัดย่อขยาย

บทนำ พืชกระท่อมเป็นกลุ่มพืชที่มีสารออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ที่มีการแพร่ระบาดในวัยรุ่นอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอย่างรุนแรง เป็นสาเหตุของอาการแทรกซ้อนทางร่างกาย และระบบประสาทที่รุนแรง เพิ่มความเสี่ยงต่อการเสียชีวิต

วัตถุประสงค์ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติการใช้พืชกระท่อมในวัยรุ่นภายในกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์ และ 2) เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติการใช้พืชกระท่อมในวัยรุ่นระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์

การออกแบบการวิจัย การวิจัยแบบทดลองชนิดสองกลุ่มวัดซ้ำ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการสร้างพลังอำนาจของกิบสัน 4 ขั้นตอน คือ 1) การค้นพบสภาพการณ์จริง 2) การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) การตัดสินใจ เลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ และ 4) การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพและความสามารถที่มีอยู่ในตัวตน และอีกทั้งยังส่งผลให้เกิดความตระหนักรู้ในตนเองด้วย เนื่องจากความตระหนักรู้ในตนเองเป็นผลมาจากกระบวนการทางปัญญา เมื่อบุคคลได้เรียนรู้และถูกกระตุ้นผ่านกระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอน ก็จะเกิดความรู้และนำไปสู่ความตระหนักรู้ในที่สุด อีกทั้งความตระหนักรู้ยังส่งผลต่อความสามารถในการรับรู้และเข้าใจความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อและทัศนคติ ดังนั้นการพัฒนาการตระหนักรู้และการเพิ่มพลังอำนาจสามารถส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติและลดพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่นได้

วิธีดำเนินการวิจัย กลุ่มตัวอย่างอายุระหว่าง 10-15 ปี ที่กำลังเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส จังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 50 คน คัดเลือกโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย สุ่มเข้า

¹ได้รับทุนสนับสนุนจากเงินรายได้วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์ คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก

²อาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์ คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก

³ผู้ประพันธ์บทความ อาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์ คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก

E-mail: pitchayanika@bcnsp.ac.th

⁴⁻⁶อาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์ คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก

กลุ่มทดลอง 25 คน และกลุ่มควบคุม 25 คน กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างความตระหนักรู้ กลุ่มควบคุมได้รับการดูแลตามปกติ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม 3) แบบประเมินทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อม และ 4) โปรแกรมการเสริมสร้างความตระหนักรู้ต่อพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมของวัยรุ่น ตรวจสอบความตรงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อม และโปรแกรมการเสริมสร้างความตระหนักรู้ต่อพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม เท่ากับ .79 และ .93 ตามลำดับ การเข้าร่วมโปรแกรมประกอบด้วย 6 กิจกรรม ใช้เวลาประมาณ 18 วัน วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทัศนคติที่มีต่อการใช้พืชกระท่อมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางวัดซ้ำ และเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยสถิติ Bonferroni

ผลการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 68) มีอายุเฉลี่ย 12.68 ปี ($SD = 1.62$) เหตุผลที่เลือกใช้พืชกระท่อมครั้งแรกคือ เพื่อนชักชวน (ร้อยละ 56) กว่าครึ่งใช้พืชกระท่อมแบบน้ำสกัด (ร้อยละ 52) แหล่งที่มาของพืชกระท่อมที่นำมาใช้ได้มาจากการซื้อด้วยตนเอง (ร้อยละ 60) กลุ่มทดลองในระยะก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนด้านการเห็นผลดีจากการใช้ยาเสพติดอยู่ในระดับมาก ($M=2.77, SD=0.78$) ระยะหลังการทดลองทันทีที่อยู่ในระดับน้อย ($M=2.23, SD=0.58$) และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์อยู่ในระดับน้อย ($M=2.02, SD=0.57$) ด้านผลกระทบต่อร่างกาย การเงิน และครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง ($M=2.81, SD=1.17$) ระยะหลังการทดลองทันทีอยู่ในระดับปานกลาง ($M=3.34, SD=1.08$) และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์อยู่ในระดับมาก ($M=4.08, SD=0.97$) และด้านความต้องการใช้พืชกระท่อมอยู่ในระดับปานกลาง ($M=2.65, SD=1.00$) ระยะหลังการทดลองทันทีอยู่ในระดับน้อย ($M=2.19, SD=1.03$) และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์อยู่ในระดับน้อย ($M=1.86, SD=0.93$) ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 2 ทางวัดซ้ำ พบว่า ในระยะก่อนการทดลอง หลังสิ้นสุดการทดลองทันที และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์ ระหว่างกลุ่มทดลอง คะแนนเฉลี่ยด้านการเห็นผลดีจากการใช้พืชกระท่อม ด้านผลกระทบต่อร่างกาย การเงินและครอบครัว และด้านความต้องการใช้พืชกระท่อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 45.321, F = 38.651, F = 42.108$ ตามลำดับ, $p < .001$) และเมื่อวิเคราะห์ผลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 18.254, F = 22.485, F = 24.356$ ตามลำดับ, $p < .001$)

ข้อเสนอแนะ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าโปรแกรมการเสริมสร้างความตระหนักรู้สามารถช่วยปรับเปลี่ยนทัศนคติการใช้พืชกระท่อมของวัยรุ่นได้ บุคลากรทีมสุขภาพสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ โดยปรับโปรแกรมให้เหมาะสมกับชนิดของสารเสพติด เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัยรุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ พฤติกรรม ความตระหนักรู้ ทัศนคติ พืชกระท่อม วัยรุ่น

วันที่ได้รับ 18 ธ.ค. 67 วันที่แก้ไขบทความเสร็จ 18 เม.ย. 68 วันที่รับตีพิมพ์ 12 มิ.ย. 68

Effects of an Awareness Enhancement Program on Adolescents' Attitudes Toward Kratom Use¹

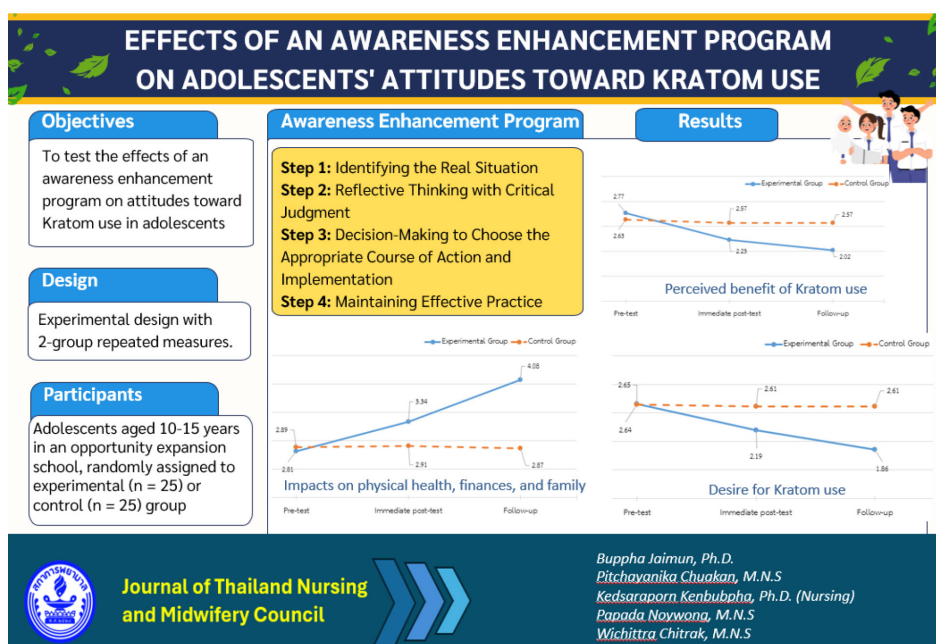
Buppha Jaimun, Ph.D. (Applied Psychology)²

Pitchayanika Chuakan, M.N.S (Psychiatric and Mental Health Nursing)³

Kedsaraporn Kenbubpha, Ph.D. (Nursing)⁴

Papada Noywong, M.P.H. (Health System Management)⁵

Wichitra Chitrak, M.N.S (Psychiatric and Mental Health Nursing)⁶

Extended Abstract

Introduction Kratom is a group of psychoactive plants that has rapidly spread among adolescents, posing serious health risks. Its consumption can lead to severe physical and neurological complications, significantly increasing the risk of mortality.

Objectives This study aimed 1) to compare adolescents' attitudes toward kratom use within the experimental group at three time points: before the program, immediately after the program, and at a 4-week follow-up; and 2) to compare adolescents' attitudes toward kratom use between the experimental and control groups at three time points: before the program, immediately after the program, and at a 4-week follow-up.

¹ This research was supported by funding from the revenue budget of Boromarajonani College of Nursing, Sanpasithiprasong, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute, Thailand.

² Lecturer, Boromarajonani College of Nursing Sanpasithiprasong, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute, Thailand

³ Corresponding author, Lecturer, Boromarajonani College of Nursing Sanpasithiprasong, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute, Thailand E-mail: pitchayanika@bcnsp.ac.th

⁴⁻⁶ Lecturer, Boromarajonani College of Nursing Sanpasithiprasong, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute, Thailand

Research Design This study employed experimental design with a two-group repeated measures, integrating Gibson's Empowerment theory, which consists of four key stages: 1) discovering reality, 2) critical reflection, 3) taking charge: making decisions, selecting appropriate activities, and taking action, and 4) holding on: maintaining effective practices. This process aims to foster individuals' confidence in their inherent potential and capabilities, while also enhancing self-awareness. Self-awareness emerges through cognitive processes; when individuals engage in and are stimulated by these four stages, they acquire knowledge that ultimately leads to heightened self-awareness. Furthermore, self-awareness influences the ability to perceive and understand one's thoughts, beliefs, and attitudes. Therefore, the development of self-awareness and empowerment can contribute to attitude transformation and the reduction of risk behaviors among adolescents.

Methods The sample in this study consisted of 50 students aged between 10 and 15 years, currently enrolled in extended opportunity schools in a northeastern province. Participants were randomly recruited through simple random sampling, then were randomly assigned into two groups: an experimental group ($n = 25$) and an a control group ($n = 25$). The experimental group participated in the program, while the control group received routine care. The instruments used in this study included: 1) a general information questionnaire, 2) a kratom use behavior questionnaire, and 3) an attitude assessment scale toward kratom use. The content was validated by five experts revealing the Index of Item Objective Congruence (IOC) of the attitude toward kratom use and the awareness-enhancement program for adolescent kratom use behavior at .79 and .93, respectively. The program consists of six activities conducted over approximately 18 days. Data analysis for general information employs descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. The mean attitudes toward kratom use are compared between the experimental and control groups using Two-way ANOVA with repeated measures analysis of variance. Pairwise comparisons are performed using Bonferroni.

Results The majority of participants were male (68%), with an average age of 12.68 years ($SD = 1.62$). The primary reason for initial kratom use was peer influence (56%). More than half of the participants consumed kratom in the form of extract (52%), and 60% obtained kratom through personal purchase. Within the experimental group, the mean score for perceived benefits of drug use was high before the program ($M = 2.77$, $SD = 0.78$), decreased to a low level immediately after the program ($M = 2.23$, $SD = 0.58$), and remained low at the 4-week follow-up ($M = 2.02$, $SD = 0.57$). Regarding the perceived impacts on physical health, finances, and family, the mean score was moderate before the program ($M = 2.81$, $SD = 1.17$), increased to a moderate level immediately after the program ($M = 3.34$, $SD = 1.08$), and reached a high level at the 4-week follow-up ($M = 4.08$, $SD = 0.97$). The desire to use kratom was moderate before the program ($M = 2.65$, $SD = 1.00$), decreased to a low level immediately after the program ($M = 2.19$, $SD = 1.03$), and remained low at the 4-week follow-up ($M = 1.86$, $SD = 0.93$). Two-way ANOVA with repeated measures analysis revealed statistically significant differences across time in the mean perceived benefits of drug use, perceived impacts on physical health, finances, and family, and desire to use kratom ($F = 45.321$, $F = 38.651$, and $F = 42.108$, respectively; $p < .001$). And when analyzing the results between the experimental group and the control group, it was found that there was a significant difference ($F = 18.254$, $F = 22.485$, $F = 24.356$ respectively, $p < .001$).

Recommendation The findings of this study indicate that an awareness enhancement program can effectively modify adolescents' attitudes toward kratom use. Health professionals may adapt this program for use with adolescents who engage in forms of substance use, tailoring the content to suit the specific substance involved. Such adaptation can lead to sustainable outcomes and contribute to more effective prevention and intervention strategies for addressing substance use issues among adolescents.

Journal of Thailand Nursing and Midwifery Council 2025; 40(3) 427-447

Keywords behavior/ awareness/ attitude/ Kratom/ adolescents

Received 18 December 2024, Revised 18 April 2025, Accepted 12 June 2025

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

พืชกระท่อม (*Mitragyna Speciosa* Korth) จัดอยู่ในกลุ่มพืชที่มีสารออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท สามารถพบได้ในเขตร้อนและกึ่งร้อนของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และทวีปแอฟริกา¹ ประเทศไทยเป็น 1 ใน 7 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีรายงานการพบ *Mitragyna Speciosa* ในแหล่งธรรมชาติ ซึ่งเป็นพืชกระท่อมสายพันธุ์เดียวที่มีสารออกฤทธิ์ต่อระบบประสาท โดยสารที่สกัดได้จากกระท่อมสายพันธุ์นี้จะเคลื่อนผ่านเยื่อแบ่งกั้นระหว่างระบบหมุนเวียนเลือดและระบบประสาทไปออกฤทธิ์ในสมอง ช่วยลดความเจ็บปวดและลดการหลั่งกรดในกระเพาะอาหาร นอกจากนี้ยังกระตุ้นที่ตัวรับชนิด 42-adrenoceptor ซึ่งสามารถลดการเคลื่อนไหวที่ผิดปกติทางระบบประสาทบางอย่างได้² จากการสำรวจปี พ.ศ. 2562 วัยรุ่นในสหรัฐอเมริกาจำนวน 13,397 คน พบวัยรุ่นอายุ 12–17 ปี ร้อยละ 0.44 ใช้พืชกระท่อม โดยการใช้พืชกระท่อมของวัยรุ่นกลุ่มนี้มีความสัมพันธ์กับการใช้บุหรี่และกัญชา³ ในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย พบวัยรุ่น อายุ 13–19 ปี ใช้พืชกระท่อมร้อยละ 47.8 ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยสาเหตุหลักมาจากเพื่อน เพื่อเพิ่มความทนทานทางร่างกาย และลดอาการปวดตามลำตัว⁴ เมื่อประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติกระท่อมในปี พ.ศ. 2565 ให้ประชาชนสามารถครอบครอง บริโภค และใช้ประโยชน์จากกระท่อมได้ โดยห้ามจำหน่ายให้บุคคลกลุ่มเสี่ยง และห้ามนำไปผสมกับยาเสพติดชนิดอื่น จึงจะนำไปสู่การใช้กระท่อมในทางที่ผิด⁵ ในปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยพบนักเรียนใช้พืชกระท่อมในกรุงเทพฯ ร้อยละ 9.3 โดยเพศชายมีอัตราการใช้สูงกว่าเพศหญิง⁶ จากการศึกษาของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ พบผู้เสียชีวิต

ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กระท่อม 90 คน มักมีการใช้ร่วมกับยาเสพติดหรือยาแผนปัจจุบันอื่นๆ โดยนำน้ำใบกระท่อมไปผสมกับยาแก้ไอ น้ำอัดลม กาแฟ และเครื่องดื่มอื่นๆ เพื่อแต่งรส ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชื่อ 4 คุณ 100 หากได้รับในปริมาณที่สูงมากจะทำให้เกิดการกดประสาทและกดการหายใจจากฤทธิ์ไม่พึงประสงค์ของยาและภาวะเสริมฤทธิ์ของยาหลายชนิดร่วมกัน ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เสียชีวิตได้⁷

การใช้กระท่อมในวัยรุ่นมีความเชื่อมโยงกับความบกพร่องทางการรู้คิดในหลายด้าน โดยเฉพาะความจำ สมาธิ และหน้าที่บริหารของสมอง (executive function) งานวิจัยพบว่าการใช้กระท่อมในระยะยาวสามารถส่งผลให้เกิดความบกพร่องในความจำเชิงภาพและการเรียนรู้สิ่งใหม่ ซึ่งแสดงให้เห็นผ่านผลการทดสอบ Paired Associates Learning task ที่ต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ⁸ ความผิดปกติเหล่านี้อาจสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในระดับของเมทาบอลิต์ในสมอง เช่น กรดอะซิโดนิค กรดแพนโทเทนิก และทริปโตเฟน ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการทำงานของสมอง⁹ ผลกระทบด้านทางอารมณ์จากการใช้กระท่อมในวัยรุ่นมีความซับซ้อน และอาจแตกต่างกันไปตามบริบทและรูปแบบการใช้ บางงานวิจัยระบุว่ากระท่อมอาจมีฤทธิ์ลดความวิตกกังวล (anxiolytic effect) โดยผู้ใช้บางรายรายงานว่ามีความวิตกกังวลลดลงและอารมณ์ดีขึ้นหลังใช้¹⁰ อย่างไรก็ตามงานวิจัยอื่นพบว่าการใช้กระท่อมสามารถกระตุ้นหรือทำให้อาการวิตกกังวลและภาวะซึมเศร้ามากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีปัญหาสุขภาพจิตอยู่ก่อนแล้ว¹¹ นอกจากนี้การใช้กระท่อมในวัยรุ่นยังมีความสัมพันธ์กับปัญหาด้านพฤติกรรมหลายประการ เช่น ความหุนหันพลันแล่น (impulsivity) ความต้องการแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ (novelty-seeking) และความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะการใช้สารเสพติด

(substance use disorders) วัยรุ่นที่ใช้กระท่อมมักมีแนวโน้มสูงที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การใช้สารเสพติดหลายชนิดร่วมกัน (polysubstance use) และมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นต่อการพัฒนาภาวะการฉีกขาดในระยะเวลา¹²⁻¹³ การใช้ติดต่อกันเป็นระยะเวลานานจะทำให้เกิดอาการติดยาและมีอาการถอนยาได้^{4,14} เช่น จิตหวาดระแวง อารมณ์รุนแรง ร่างกายไม่มีแรง อ่อนเพลีย ทำงานไม่ได้ ปวดเมื่อยตัว ปวดกล้ามเนื้อและกระดูก มีอาการกระดูกของแขน ขา ไม่อยากอาหาร ไม่มีสมาธิ นอนไม่หลับ และพบว่า การใช้กระท่อมอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานจะทำให้มีสติวิปลักษณ์ กระเพาะขยายตัว ผิวแห้ง และริมฝีปากคล้ำได้ จะเห็นได้ว่าการใช้กระท่อมของวัยรุ่นตั้งแต่อายุน้อยนำไปสู่ปัญหาทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการด้านอารมณ์ อารมณ์ไม่คงที่หรือแปรปรวนได้ง่าย ส่วนพัฒนาการด้านสังคม มีการแสดงออกในแต่ละบริบทแตกต่างกัน และหากวัยรุ่นพบกับสถานการณ์ที่ไม่มั่นคงมักจะไม่สามารถเกิดการปรับตัวเพื่อที่จะสามารถเผชิญกับสภาพปัญหาได้เหมาะสมเหมือนวัยผู้ใหญ่ อีกทั้งยังเป็นวัยที่อยากรู้อยากลอง หากบุคคลในครอบครัว เพื่อน เป็นตัวแบบก็จะส่งผลให้เกิดแรงขับทั้งภายในและภายนอกก่อให้เกิดพฤติกรรมการเล่นแบบ ส่วนหนึ่งเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่ได้พบเห็น คลุกคลี และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น จึงเป็นสาเหตุการชักนำในการใช้พิษกระท่อมได้ง่าย¹⁵ สาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการใช้พิษกระท่อม ได้แก่ ผลการเรียนรู้ต่ำ การมีเพื่อนสนิทที่ใช้สารเสพติด การใช้กัญชา บุหรี่ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ไฟฟ้า และยาเสพติดอื่นๆ⁶ จากการศึกษาเกี่ยวกับการเสพติดน้ำกระท่อมของ ศุภกิจดต์ เลขวิจิตร และคณะ¹⁶ พบว่าการเสพติดพิษกระท่อมของวัยรุ่นเกิดจากความอยากรู้

อยากลอง การรับรู้ข้อมูลที่เป็นเท็จ เช่น น้ำกระท่อมที่มีส่วนผสมของน้ำอัดลมไม่เป็นอันตรายใดๆ ช่วยบรรเทาและรักษาอาการเจ็บป่วยของโรคต่างๆ ทั้งนี้จากการศึกษาของวารสินธุ์ หัยอาเล็ม และคณะ¹⁷ ยังพบว่าการเสพติดน้ำกระท่อมของกลุ่มวัยรุ่นมักนิยมเสพกันเป็นกลุ่ม ซึ่งวัยรุ่นที่เสพติดน้ำกระท่อมจะมีความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อที่ต้องการการยอมรับในกลุ่มเพื่อน ดังนั้นทัศนคติในการเสพติดน้ำกระท่อม สามารถเปลี่ยนแปลงจากเดิมได้ ทั้งการเปลี่ยนไปในทางเดียวกัน และตรงกันข้ามกัน โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ เช่น การยินยอม การเลียนแบบ และความต้องการที่จะเปลี่ยน

การพัฒนาการตระหนักรู้และการเพิ่มพลังอำนาจสามารถส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติและลดพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹⁸⁻¹⁹ โดยการวิเคราะห์ห่อภิมานล่าสุดของ Thomas และคณะ²⁰ ยืนยันว่าโปรแกรมที่เน้นการพัฒนาทักษะและการตระหนักรู้มีประสิทธิภาพในการป้องกันการบริโภคสารเสพติดในวัยรุ่นมากกว่าโปรแกรมที่เน้นการให้ความรู้เพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจของ Gibson (1995)²¹ กล่าวถึงการเสริมสร้างพลังอำนาจว่าเป็นกระบวนการพัฒนาคนและกลุ่มบุคคล โดยใช้กระบวนการที่เน้นให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การค้นพบสภาพการณ์จริง (discovering reality) 2) การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical reflection) 3) การตัดสินใจ เลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ (taking charge) และ 4) การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ (holding on) ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพและความสามารถที่มีอยู่ในตัวตน อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดความตระหนักรู้ใน

ตนเองด้วย เนื่องจากความตระหนักรู้ในตนเองเป็นผลมาจากกระบวนการทางปัญญา เมื่อบุคคลได้เรียนรู้และถูกกระตุ้นผ่านกระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอน ก็จะเกิดความรู้และนำไปสู่ความตระหนักรู้ในที่สุด อีกทั้งความตระหนักรู้ยังส่งผลต่อความสามารถในการรับรู้และเข้าใจความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อและทัศนคติ ซึ่งการพัฒนาการตระหนักรู้และการเพิ่มพลังอำนาจสามารถส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติและนำไปสู่การลดพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่นได้ แต่ละขั้นตอนมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และควบคุมพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้พืชกระท่อมในวัยรุ่น การศึกษาของ Brito และคณะ²² และ Swift และคณะ²³ สนับสนุนว่ากระบวนการเพิ่มพลังอำนาจสามารถช่วยเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง (self-efficacy) และความสามารถในการควบคุมตนเอง (self-regulation) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด

วัยรุ่นเป็นวัยที่อยากรู้อยากลอง มีพฤติกรรมการเล่นแบบซึ่งเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่ได้พบเห็นและเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งเป็นสาเหตุการชักนำให้เกิดการใช้พืชกระท่อมได้ง่าย การที่เสริมสร้างพลังอำนาจให้วัยรุ่นมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับพืชกระท่อมจะช่วยให้วัยรุ่นเกิดกระบวนการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิดด้วยตนเอง ก่อเกิดเป็นประสบการณ์ใหม่ที่จะนำไปสู่การเลือกแสดงพฤติกรรมที่ลดซึ่งพฤติกรรมเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากการใช้พืชกระท่อม และจากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นได้ว่างานวิจัยที่ศึกษาในวัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นศึกษาความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้กระท่อมในวัยรุ่น ยังไม่มีการเสริมสร้างความตระหนักรู้ต่อทัศนคติ

การใช้พืชกระท่อมของวัยรุ่น คณะผู้วิจัยจึงสนใจนำแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจของ Gibson มาพัฒนาเป็นโปรแกรมการเสริมสร้างความตระหนักรู้ต่อทัศนคติการใช้พืชกระท่อมของวัยรุ่น เพื่อสร้างความตระหนักรู้ความเข้าใจ และลดภาวะเสี่ยงจากการใช้กระท่อม ช่วยให้มีความรู้ที่ถูกต้องอันจะนำไปสู่การป้องกันปัญหาทั้งสุขภาพทางกายและใจ โดยเฉพาะปัญหาทางจิตที่เป็นผลมาจากการใช้พืชกระท่อม

จังหวัดอุบลราชธานี มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดต่อการใช้ใบกระท่อมผิดวัตถุประสงค์ ในช่วงปี พ.ศ. 2566–2567 อย่างไรก็ตามก็ยังพบว่า มีร้านค้าที่ลักลอบขายน้ำกระท่อมผสมยาอย่างต่อเนื่อง มีการบุกทลายร้านขายใบกระท่อมกลางเมืองอุบลราชธานี ที่ลักลอบจำหน่ายน้ำต้มใบกระท่อมผสมยาแก้ไอให้วัยรุ่นนำไปทำ “4x100” โดยยึดของกลางได้เป็นจำนวนมาก เช่น ยาแก้ไอ/ยาแก้แพ้จำนวนมาก นอกจากนี้ยังพบว่ามีกรจับกุมร้านน้ำกระท่อม เปิด 24 ชั่วโมงใกล้สถาบันการศึกษา ที่มีการขายน้ำต้มใบกระท่อมให้กลุ่มนักศึกษาและเยาวชน จึงล่อซื้อและเข้าจับกุม ยึดของกลางน้ำกระท่อมบรรจุขวดขนาด 1 ลิตรได้ 310 ขวด²⁴ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นการบ่งบอกถึงการแพร่กระจายของการใช้พืชกระท่อมในวัยรุ่นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้งานวิจัยเชิงสำรวจในปี พ.ศ. 2565–2566 พบว่า มีร้านจำหน่ายพืชกระท่อมที่มีการจำหน่ายยากลุ่มเสี่ยง ถูกดำเนินคดีมากที่สุด ในอำเภอเมืองอุบลราชธานี 6 แห่ง (ร้อยละ 14.29) รองลงมาคืออำเภวารินชำราบ 3 แห่ง (ร้อยละ 7.14) และอำเภอเขมราฐกับอำเภอบุณฑริก อำเภอละ 1 แห่ง (ร้อยละ 2.38) โดยร้านเหล่านี้ตั้งอยู่ใกล้โรงเรียนถึงร้อยละ 66.67 ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพ ทั้งนี้พบว่ากลุ่มผู้ใช้ที่เข้ารับบริการในโรงพยาบาลรัฐจากอาการไม่พึงประสงค์

หลังดื่มน้ำต้มกระท่อมร่วมกับยา Tramadol มีมากที่สุด (ร้อยละ 67.51) รองลงมาคือ Dextromethorphan (ร้อยละ 18.05) และ Diphenhydramine (ร้อยละ 14.44) โดยผู้ใช้ส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นในพื้นที่อำเภอขนาดใหญ่ และอำเภอชายแดน จึงมีความจำเป็นต้องทำการศึกษาในครั้งนี้²⁵

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติการใช้พืชกระท่อม (ด้านการเห็นผลดีของการใช้กระท่อม ด้านความต้องการการใช้กระท่อม และด้านผลกระทบต่อร่างกาย การเงิน และครอบครัว) ของกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติการใช้พืชกระท่อม (ด้านการเห็นผลดีของการใช้กระท่อม ด้านความต้องการการใช้กระท่อม และด้านผลกระทบต่อร่างกาย การเงิน และครอบครัว) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมใน ระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์

สมมติฐานการวิจัย

1. หลังเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างความตระหนักรู้และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์ กลุ่มทดลอง มีคะแนนทัศนคติการใช้พืชกระท่อม (ด้านการเห็นผลดีของการใช้กระท่อม ด้านความต้องการการใช้กระท่อม และด้านผลกระทบต่อร่างกาย การเงิน และครอบครัว) น้อยกว่าก่อนการทดลอง
2. หลังเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างความตระหนักรู้และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์ กลุ่มทดลองมีคะแนนทัศนคติการใช้พืชกระท่อม (ด้านการเห็นผลดีของ

การใช้กระท่อม ด้านความต้องการการใช้กระท่อม และด้านผลกระทบต่อร่างกาย การเงินและครอบครัว) น้อยกว่ากลุ่มควบคุม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดทฤษฎีการสร้างพลังอำนาจของกิบสัน (Gibson, 1995)¹² ที่กล่าวว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นกระบวนการพัฒนาคน และกลุ่มบุคคล โดยใช้กระบวนการที่เน้นให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ใช้วิธีการสนทนา แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ร่วมกันระบุปัญหาของตนเอง วิเคราะห์สาเหตุความเป็นมาของปัญหา โดยใช้วิจารณ์ญาณในการมองภาพที่ต้องการและร่วมกันพัฒนา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การค้นพบสภาพการณ์จริง (discovering reality) 2) การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (critical reflection) 3) การตัดสินใจ เลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม และลงมือปฏิบัติ (taking charge) และ 4) การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ (holding on) เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพและความสามารถที่มีอยู่ในตัวตน ส่งผลให้เกิดความตระหนักรู้ในตนเอง เนื่องจากความตระหนักรู้ในตนเองเป็นผลมาจากกระบวนการทางปัญญา เมื่อบุคคลได้เรียนรู้และถูกกระตุ้นผ่านกระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอน จะเกิดความรู้และนำไปสู่ความตระหนักรู้ในที่สุด อีกทั้งความตระหนักรู้ยังส่งผลต่อความสามารถในการรับรู้และเข้าใจความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อและทัศนคติ ดังนั้นการพัฒนาการตระหนักรู้และการเพิ่มพลังอำนาจสามารถส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติและลดพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่นได้ (Figure 1)

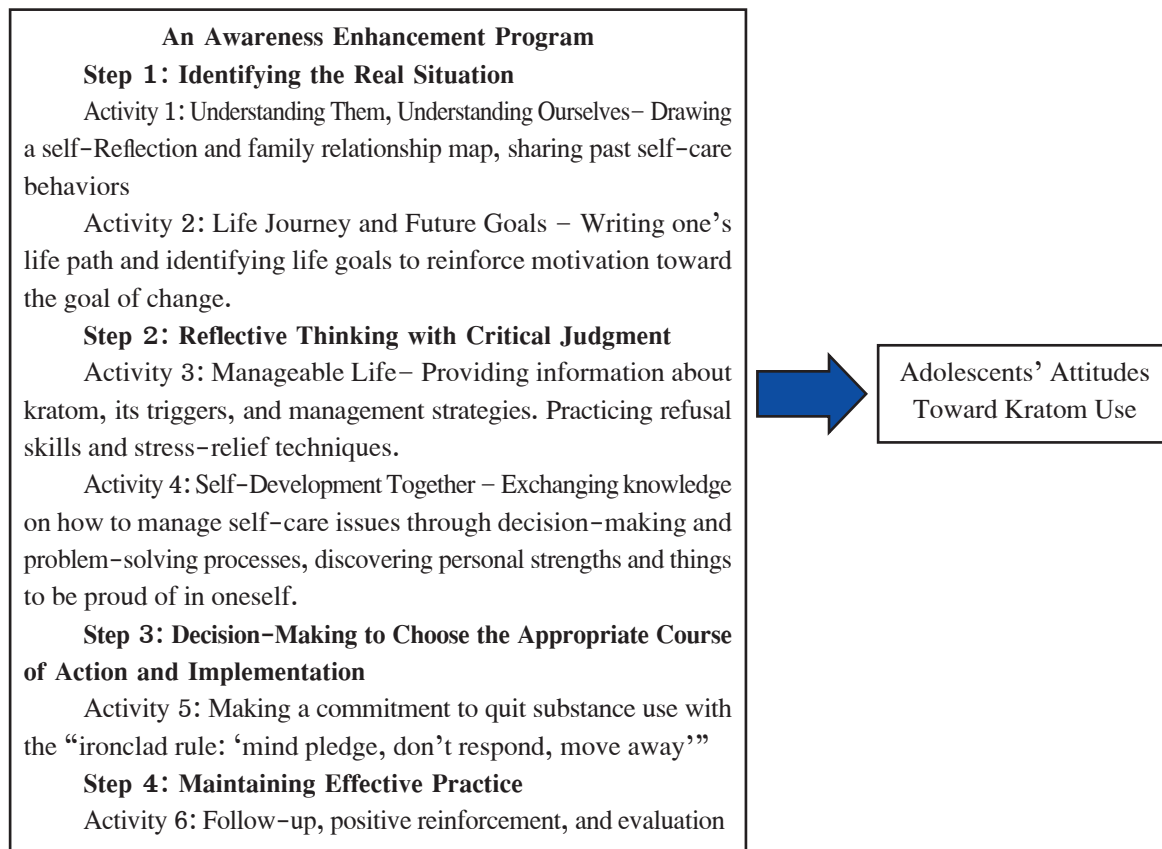

Figure 1 Conceptual framework

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลองชนิดสองกลุ่มวัดซ้ำ (Experimental design with two-group repeated measures)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ วัยรุ่นอายุ 10-15 ปี ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีการใช้พืชกระท่อม

กลุ่มตัวอย่าง คือ วัยรุ่นอายุ 10-15 ปี โรงเรียนขยายโอกาสในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีการใช้พืชกระท่อม ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายตามเกณฑ์การคัดเลือก (inclusion criteria) ประกอบด้วย 1) มีการ

ใช้กระท่อมในปัจจุบัน 2) อาศัยอยู่ในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีในปี พ.ศ. 2564-2567 3) เข้าใจภาษาไทยและสามารถตอบแบบสอบถามได้ 4) เป็นผู้ที่สมัครใจและยินดีให้ความร่วมมือตลอดการศึกษา เกณฑ์การคัดออก (exclusion criteria) ประกอบด้วย 1) ไม่สามารถเข้าร่วมโปรแกรมได้ครบทุกกิจกรรม 2) ไม่สามารถให้ข้อมูลการตอบแบบสอบถามสมบูรณ์ และ 3) ปฏิเสธการเข้าร่วมโปรแกรม

การกำหนดขนาดตัวอย่าง (sample size determination) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power version 3.1.9.7 กำหนดอำนาจการทดสอบ (power of the test) .85 กำหนดระดับนัยสำคัญที่ .005 และอิทธิพลขนาดกลาง (medium effect size, $f = 0.25$)

ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 2 ทางวัดซ้ำ ได้กลุ่มตัวอย่าง 50 คน สุ่มเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 25 คน

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 3 ส่วน

1.1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พัฒนาโดยผู้วิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 10 ข้อ ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว สถานที่พักอาศัย เหตุผลการใช้กระท่อมครั้งแรก และระยะเวลาใช้กระท่อม จนถึงปัจจุบัน โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

1.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีต่อการใช้กระท่อม ที่นำมาจากของวิจัยของ กุสุมาลย์ น้อยผา และคณะ¹³ จำนวน 7 ข้อ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

1.3 แบบประเมินทัศนคติต่อการใช้กระท่อม ผู้วิจัยได้พัฒนามาจากงานของนิรันดร์ โชติวงกุล¹⁴ จำนวน 13 ข้อ มี 3 ด้าน คือ 1) ด้านการเห็นผลดีของการใช้กระท่อม จำนวน 6 ข้อ 2) ด้านความต้องการการใช้กระท่อม จำนวน 3 ข้อ 3) ด้านผลกระทบต่อร่างกาย การเงิน ครอบครัว จำนวน 4 ข้อ ลักษณะเป็นมาตรประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยให้คะแนน 5,4,3,2,1 ตามลำดับ แปลผลโดยแบ่งช่วงค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีทัศนคติ

อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมเสริมสร้างความตระหนักรู้ต่อทัศนคติการใช้กระท่อมของวัยรุ่น ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมร่วมกับแนวคิดการสร้างพลังอำนาจของ กิบสัน (Gibson, 1995)¹² ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนรวม 6 กิจกรรมเป็นรูปแบบกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 1 การค้นพบสถานการณ์จริง

กิจกรรมที่ 1 ผู้วิจัยขอให้ตัวอย่างกลุ่มทดลองวาดภาพสะท้อนตนเองและสัมพันธภาพในครอบครัว บอกเล่าพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ผ่านมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มเพื่อทบทวนตนเอง และส่งเสริมความเข้าใจตนเองและครอบครัว ผ่านกิจกรรม “เข้าใจเขา เข้าใจเรา”

กิจกรรมที่ 2 ผู้วิจัยขอให้ตัวอย่างกลุ่มทดลองเขียนเส้นทางชีวิตตนเองลงในกระดาษผ่านการวาดภาพถนนชีวิต ปลายเส้นทางให้ระบุเป้าหมายในชีวิต นำเสนอภายในกลุ่มและร่วมแลกเปลี่ยนกับสมาชิก ผู้วิจัยกระตุ้นให้สมาชิกภายในกลุ่มได้พูดกระตุ้นกำลังใจซึ่งกันและกันในการบรรลุเป้าหมายของชีวิต ผ่านกิจกรรม “เสริมแรงจุดใจสู่เป้าหมายการเปลี่ยนแปลงเส้นทางชีวิต เป้าหมายในอนาคต”

ขั้นตอนที่ 2 การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ

กิจกรรมที่ 3 ผู้วิจัยบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับพืชกระท่อม ผลกระทบและการจัดการ การผ่อนคลายความเครียด ให้ข้อมูลเรื่องหลักการปฏิเสธหลังจากนั้นจำลองสถานการณ์ให้สมาชิกได้ฝึกทักษะการปฏิเสธ และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม ผ่านกิจกรรม “ชีวิตที่จัดการได้”

กิจกรรมที่ 4 ผู้วิจัยกระตุ้นให้ตัวอย่างกลุ่มทดลองได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงวิธีการจัดการกับปัญหาการดูแลตนเองตามกระบวนการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา กระตุ้นให้สมาชิกได้บอกเล่าและค้นหาข้อดีและสิ่งที่น่าภูมิใจในตนเอง ผ่านกิจกรรม “พัฒนานตนเองร่วมกัน”

ขั้นตอนที่ 3 การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ

กิจกรรมที่ 5 ผู้วิจัยขอให้ตัวอย่างกลุ่มทดลองให้คำมั่นสัญญาในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกี่ยวกับการเลิกเสพยาพิษกระท่อมด้วยตนเองอย่างชัดเจนและมีความเป็นไปได้ ผ่านกิจกรรม ให้คำมั่นสัญญาการเลิกเสพยา ด้วยกฎเหล็ก “สัญญาใจ ไม่ตอบรับ ชัยบหนี”

ขั้นตอนที่ 4 การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ

กิจกรรมที่ 6 ผู้วิจัยติดตามกระตุ้นเสริมแรงบวก ติดตามประเมินผลการนำความรู้ และทักษะที่ได้รับจากการบำบัดตามโปรแกรมไปใช้ได้ ในสถานการณ์จริง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลสาขาจิตเวช และสุขภาพจิต 2 ท่าน อาจารย์พยาบาลสาขาเด็ก และวัยรุ่น 1 ท่าน เภสัชกร 1 ท่าน และจิตแพทย์ 1 ท่าน ได้ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับ .79 และโปรแกรมการเสริมสร้างความตระหนักรู้ต่อทัศนคติใช้พืชกระท่อมของวัยรุ่นเท่ากับ .93 ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปทดลองใช้โปรแกรมกับวัยรุ่นอายุ 10-15 ปีที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบการนำโปรแกรมไปใช้

ด้านรูปแบบ เนื้อหา ระยะเวลา และความเหมาะสมของกิจกรรม ปรับปรุงให้มีความเหมาะสม พร้อมทั้งจัดทำคู่มือเพื่อนำไปใช้ในระยะทดลอง การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบประเมินทัศนคติต่อการใช้กระท่อมได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .86

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษารั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี โครงการวิจัยตามเอกสารเลขที่ SSJ.UB 2567-97 (วันที่รับรอง 13 พฤษภาคม 2567 วันหมดอายุ 12 พฤษภาคม 2568) เมื่อผ่านการอนุมัติรับรอง ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยแนะนำตัวกับกลุ่มตัวอย่าง และชี้แจงให้ทราบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย กระบวนการวิจัยโดยละเอียด พร้อมทั้งชี้แจงประโยชน์ของการวิจัย รวมถึงสิทธิในการเข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจ ในขณะที่ยังเข้าร่วมการวิจัย หากกลุ่มตัวอย่างต้องการถอนตัวจากการวิจัยสามารถทำได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใดๆ โดยข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างเก็บเป็นความลับ ไม่มีการเปิดเผยชื่อผู้ให้ข้อมูล และการนำเสนอผลการวิจัยหรือเผยแพร่เป็นภาพรวมเพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยจึงดำเนินการดังต่อไปนี้

1. **ขั้นเตรียมการวิจัย**

1.1 ผู้วิจัยขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียน และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อได้รับอนุญาต ผู้วิจัยดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ขั้นตอน วิธีการดำเนินการศึกษา และขอความร่วมมือผู้ประสานงานเพื่อให้ข้อมูลกับผู้ที่มิคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเข้า

1.2 ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมของทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัยในด้านความรู้ และบทบาทหน้าที่ของผู้นำกลุ่ม ในการศึกษาครั้งนี้ ทีมวิจัย 4 คนเป็นผู้ดำเนินการหลัก และมีผู้ช่วยวิจัย 2 คนที่เป็นอาจารย์พยาบาลสาขาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเตรียมผู้ช่วยวิจัยชี้แจงความเป็นมา วัตถุประสงค์ของการวิจัย และรูปแบบโปรแกรม อธิบายกระบวนการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ผู้ช่วยวิจัยเข้าใจและสามารถใช้เครื่องมือได้อย่างถูกต้อง

2. ขั้นตอนการวิจัย

2.1 ผู้วิจัยแนะนำตนเองชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอความร่วมมือในการวิจัย พร้อมทั้งการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมวิจัยให้ทราบ ซึ่งในการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างสามารถปฏิเสธหรือถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลาเมื่อกลุ่มตัวอย่างต้องการ

2.2 เมื่อกลุ่มตัวอย่างสนใจและยินยอมเข้าร่วมในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยขอให้กลุ่มตัวอย่างลงนามยินยอมตนเข้าร่วมการวิจัย หลังจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่างที่ยินยอมให้ความร่วมมือ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน (pre-test)

2.3 ผู้วิจัยนัดหมายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อดำเนินการทดลองตามกิจกรรมโปรแกรมการเสริมสร้างความตระหนักรู้ ประกอบด้วย 6 กิจกรรม แต่ละกิจกรรมดำเนินการห่างกัน 3 วัน ใช้เวลา 60 นาทีต่อกิจกรรม

3. ขั้นตอนการดำเนินการหลังการวิจัย

3.1 ภายหลังเสร็จสิ้นโปรแกรม ผู้วิจัยขอให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบประเมินทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อม (post-test) และติดตามในระยะ 4 สัปดาห์หลังสิ้นสุดโปรแกรม

3.2 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้ ก่อนบันทึกข้อมูลและนำข้อมูลไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติสำเร็จรูป ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานวิเคราะห์โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่ทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 2 ทางวัดซ้ำ (Two -way ANOVA with Repeated measures) ทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น ไม่มีการละเมิดข้อตกลงเบื้องต้น โดยการแจกแจงของข้อมูลเป็นแบบปกติ ความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน (homogeneity of variance) และความสัมพันธ์ของตัวแปรที่วัดซ้ำไม่แตกต่างกัน และความแปรปรวนในการวัดซ้ำแต่ละครั้งไม่แตกต่างกัน (compound symmetry) ทดสอบด้วย Mauchly's test of Sphericity ไม่แตกต่างกัน เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยสถิติ Bonferroni

ผลการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 12.68 (SD = 1.62) จำนวนสมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่ด้วยกันจำนวน 4-7 คน ทั้งหมดมีที่พักอาศัยเป็นบ้านของตนเอง เหตุผลที่เลือกใช้พืชกระท่อมครั้งแรกเกิดจากเพื่อนชักชวนร้อยละ 56 รองลงมาคืออยากลองดื่มด้วยตนเอง ร้อยละ 40 และคนในครอบครัวดื่มร้อยละ 12 ระยะเวลาที่ใช้พืชกระท่อม ใช้เป็นเวลา 1 ปี ร้อยละ 40 เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ ได้แก่ อายุ ($\chi^2 = 6.857$, $p = .231$) เพศ ($\chi^2 = 0.397$, $p = .754$) และระยะเวลาที่ใช้ฟิซกระท่อม ($\chi^2 = 11.010$, $p = .088$)

การใช้ฟิซกระท่อมครั้งแรกของกลุ่มตัวอย่างพบว่า เริ่มใช้ครั้งแรกอยู่ในช่วงอายุเฉลี่ย 13.68 (SD = 8.76) รูปแบบที่ใช้ฟิซกระท่อมแบบน้ำสั๊ก ร้อยละ 52 ความถี่ใช้ฟิซกระท่อม วันละ 2 ครั้ง ร้อยละ 92 ความถี่เนื่องของการใช้ฟิซกระท่อม 3 วัน /สัปดาห์ ร้อยละ 72 แหล่งที่มาของฟิซกระท่อมที่นำมาใช้ได้มาจากการซื้อด้วยตนเอง ร้อยละ 60 สิ่งที่เหมาะสมลงในน้ำฟิซกระท่อม ใช้น้ำเกลือ และน้ำอิตลม ร้อยละ 82 เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของข้อมูลพฤติกรรมการใช้ฟิซกระท่อมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุที่เริ่มใช้ ($\chi^2 = 2.409$, $p = .492$) รูปแบบที่ใช้ ($\chi^2 = 4.883$, $p = .181$) ความถี่ที่ใช้ ($\chi^2 = 1.030$, $p = .597$) และปริมาณที่ใช้ ($\chi^2 = 3.270$, $p = .352$)

ทัศนคติต่อการใช้ฟิซกระท่อมของกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล จำแนกตามรายด้าน ด้านการเห็นผลดีจากการใช้กระท่อม ด้านผลกระทบต่อการร่างกาย การเงินของครอบครัว ด้านความต้องการใช้ฟิซกระท่อม ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน 2 ทางแบบวัดซ้ำ พบว่า ทัศนคติด้านเห็นผลดีการใช้ฟิซกระท่อม ก่อนการทดลอง หลังสิ้นสุดการทดลองทันที และระยะติดตามผลของกลุ่มทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

($F=45.321$, $p<.001$) โดยมีขนาดอิทธิพล (Partial η^2) เท่ากับ 0.439 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลาและโปรแกรมมีผลต่อด้านเห็นผลดีการใช้ฟิซกระท่อมมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=26.117$, $p<.001$) และเมื่อวิเคราะห์ผลระหว่างกลุ่มพบว่าทัศนคติด้านเห็นผลดีการใช้ฟิซกระท่อมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=18.254$, $p<.001$) ด้านผลกระทบต่อการร่างกาย การเงิน ครอบครัว พบว่า ก่อนการทดลอง หลังสิ้นสุดการทดลองทันที และระยะติดตามผลของกลุ่มทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=38.652$, $p<.001$) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลาและโปรแกรมมีผลต่อผลกระทบต่อการร่างกาย การเงิน ครอบครัว มีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=30.675$, $p<.001$) และเมื่อวิเคราะห์ผลระหว่างกลุ่มพบว่าผลกระทบต่อการร่างกาย การเงิน ครอบครัว ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=22.485$, $p<.001$) และด้านความต้องการใช้ฟิซกระท่อมพบว่า ก่อนการทดลอง หลังสิ้นสุดการทดลองทันที และระยะติดตามผลของกลุ่มทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=42.108$, $p<.001$) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลาและโปรแกรมมีผลต่อความต้องการใช้ฟิซกระท่อม มีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=33.177$, $p<.001$) และเมื่อวิเคราะห์ผลระหว่างกลุ่มพบว่าความต้องการใช้ฟิซกระท่อม ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=24.356$, $p<.001$) (Table 1)

Table 1 Two-way ANOVA with repeated measures analysis of attitude toward Kratom use (n=50)

Source of Variation	SS	df	MS	F	p	Partial η^2
Perceived benefits of Kratom use						
Within group						
Time	2.850	2	1.425	45.321	<.001	0.439
Group*Time	1.642	2	0.821	26.117	<.001	0.311
Error	3.644	116	0.031			
Between group						
Group	1.485	1	1.485	18.254	<.001	0.239
Error	4.720	58	0.081			
Impacts on physical health, finances, and family						
Within group						
Time	8.974	2	4.487	38.652	<.001	0.400
Group*Time	7.123	2	3.562	30.675	<.001	0.346
Error	13.470	116	0.116			
Between group						
Group	5.894	1	5.894	22.485	<.001	0.279
Error	15.207	58	0.262			
Desire for Kratom use						
Within group						
Time	3.156	2	1.578	42.108	<.001	0.421
Group*Time	2.485	2	1.243	33.177	<.001	0.364
Error	4.348	116	0.037			
Between group						
Group	2.789	1	2.789	24.356	<.001	0.296
Error	6.638	58	0.114			

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยการทดสอบ Bonferroni พบว่า ทัศนคติด้านการเห็นผลดีการใช้พืชกระท่อม ก่อนทดลองและระยะสิ้นสุดการทดลองที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) ก่อนการทดลองและระยะติดตามผลมีความแตกต่างกัน ($p<.001$) แต่ระยะหลังการทดลองทันทีที่ระยะติดตามผลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านผลกระทบต่อร่างกาย การเงิน ครอบครัว ก่อนทดลองและระยะสิ้นสุดการทดลองที่มีความแตกต่างกัน ($p<.001$) ก่อนการทดลองและระยะติดตาม

ผลความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) และระยะหลังการทดลองทันทีที่ระยะติดตามผลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) ด้านความต้องการใช้พืชกระท่อมก่อนทดลองและระยะสิ้นสุดการทดลองที่มีความแตกต่างกัน ($p<.001$) ก่อนการทดลองและระยะติดตามผลมีความแตกต่างกัน ($p<.001$) และระยะหลังการทดลองทันทีที่ระยะติดตามผลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Table 2, Figure 1–3)

Table 2 Multiple comparison of attitude toward Kratom use using Bonferroni

Time (I)	Time (J)	Mean difference (I-J)	SE	p
Perceived benefits of Kratom use				
Before	After	0.540	0.089	<.001
Before	Follow up	0.750	0.093	<.001
After	Follow up	0.210	0.067	.008
Impacts on physical health, finances, and family				
Before	After	-0.530	0.142	<.001
Before	Follow up	-1.270	0.148	<.001
After	Follow up	-0.740	0.134	<.001
Desire for Kratom use				
Before	After	0.460	0.125	<.001
Before	Follow up	0.790	0.131	<.001
After	Follow up	0.330	0.108	.009

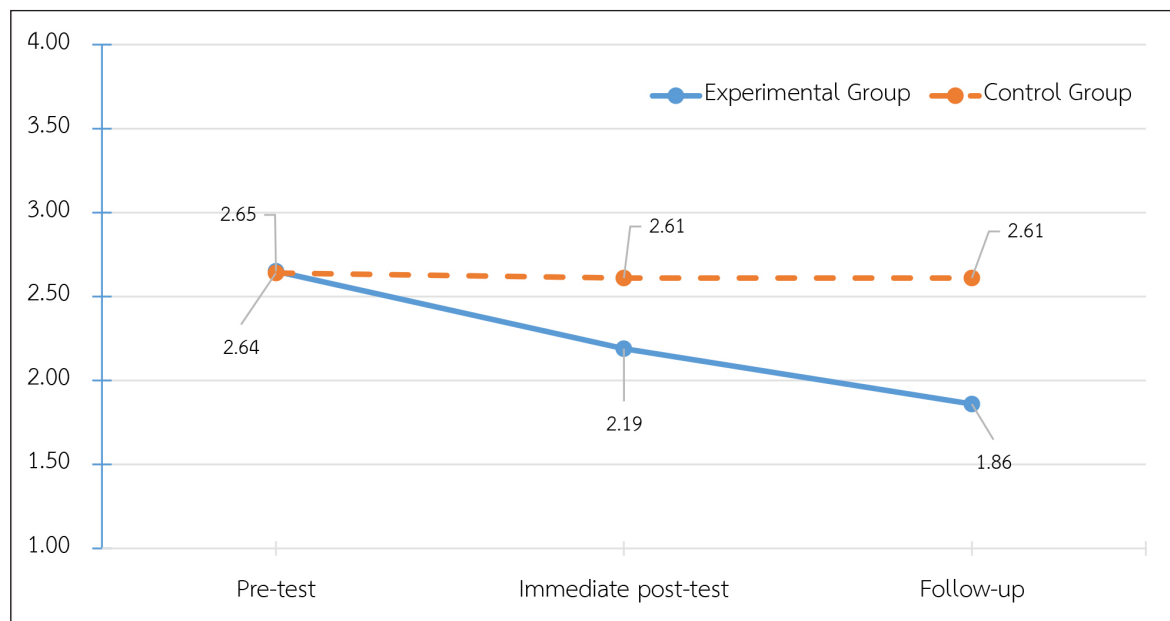

Figure 1 Changes in perceived benefits of Kratom use

ผลของโปรแกรมเสริมสร้างความตระหนักรู้ต่อทัศนคติการใช้พืชกระท่อมของวัยรุ่น

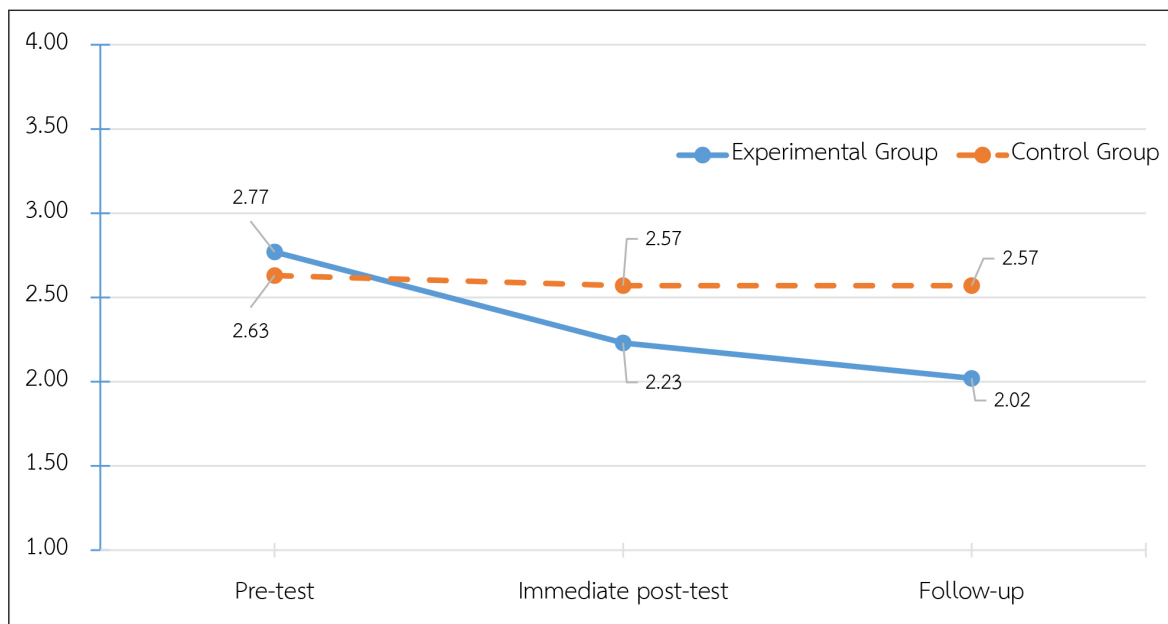

Figure 2 Changes in impacts on physical health, finances, and family

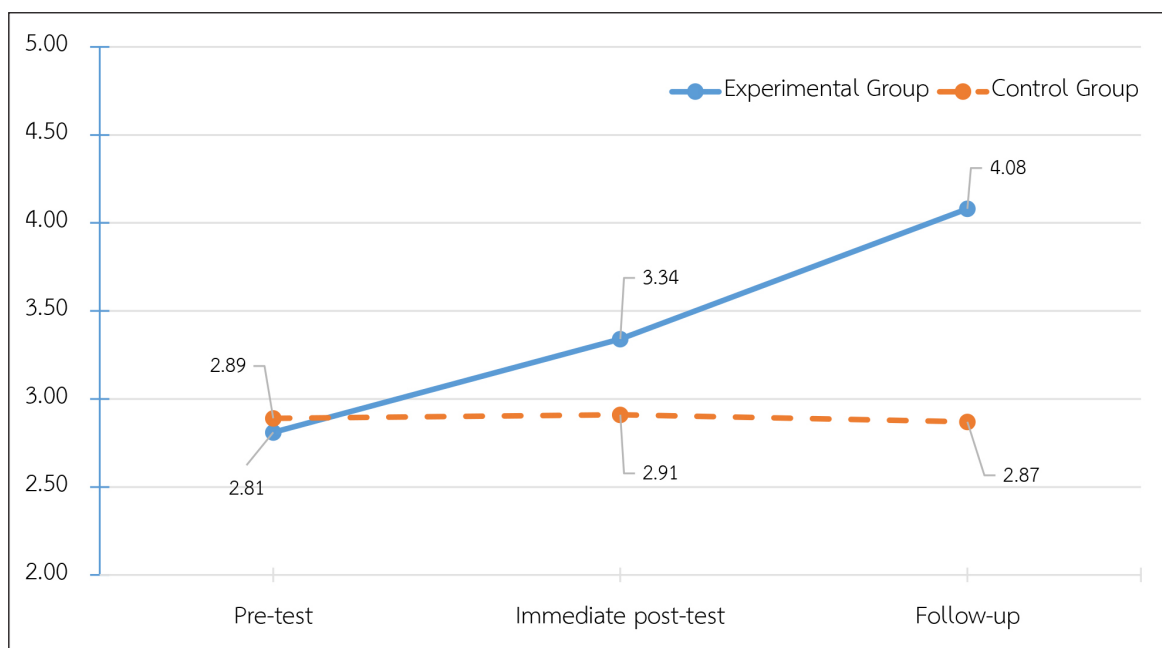

Figure 3 Changes in desire for Kratom use

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า คะแนนทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อม ด้านการเห็นผลดีจากการใช้พืชกระท่อมในกลุ่มทดลองก่อนการทดลองมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับหลังการทดลองและติดตามผล ในขณะที่ค่าเฉลี่ยหลังการทดลองและติดตามผลไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการเสริมสร้างความตระหนักรู้ต่อทัศนคติการใช้พืชกระท่อมของวัยรุ่นตามแนวคิดการสร้างพลังอำนาจของกิบสัน (Gibson)¹² มีประสิทธิภาพในการปรับเปลี่ยนการรับรู้ของวัยรุ่นเกี่ยวกับผลดีจากการใช้พืชกระท่อม และผลการเปลี่ยนแปลงนี้ยังคงอยู่ต่อเนื่องจนถึงระยะติดตามผล

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสามารถอธิบายได้จากกระบวนการของโปรแกรมฯ โดยเฉพาะในขั้นตอนที่ 1: การค้นพบสถานการณ์จริง (กิจกรรม “เข้าใจเขา เข้าใจเรา” และ “เส้นทางชีวิตเป้าหมายในอนาคต”) ซึ่งเปิดโอกาสให้วัยรุ่นสำรวจและเข้าใจตัวเอง รวมถึงบริบทครอบครัวและพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ส่งผลต่อทัศนคติ ต่อเนื่องด้วย ขั้นตอนที่ 2: การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ (กิจกรรม “ชีวิตที่จัดการได้” และ “พัฒนาตนเองร่วมกัน”) ซึ่งช่วยให้วัยรุ่นได้ตั้งคำถามกับความเชื่อเดิมเกี่ยวกับพืชกระท่อม ผ่านการให้ข้อมูลความรู้ และการฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Cruz, Emery และ Turkheimer¹⁸ และ Fadu และคณะ¹⁹ พบว่า การพัฒนาการตระหนักรู้และการเพิ่มพลังอำนาจสามารถส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติและลดพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การที่ค่าเฉลี่ยหลังการทดลองและติดตามผลไม่มีความแตกต่างกัน แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมขั้นตอนที่ 3: การตัดสินใจ

เลือกวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ (กิจกรรม “ให้คำมั่นสัญญาเลิกเสพยา ด้วยกฎเหล็ก ‘สัญญาใจไม่ตอบรับ ชัยบ่หนี’”) และ ขั้นตอนที่ 4: การคงไว้ ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ (กิจกรรม “การติดตามกระตุ้นเดิม และเสริมแรงบวก”) ที่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนของพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ojonuba, Rahman, Zaremohzzabieh, and Zulkefli (2022)²⁶ พบว่า โปรแกรมเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment Education Intervention) มีผลทำให้ทัศนคติเชิงบวกต่อยาเสพติดของวัยรุ่นลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการเปลี่ยนแปลงนี้ยังคงอยู่ในช่วงติดตามผล 3 เดือน

ในด้านผลกระทบต่อร่างกาย การเงิน ครอบครัว พบว่าค่าเฉลี่ยก่อนการทดลองไม่แตกต่างจากหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่แตกต่างจากระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และค่าเฉลี่ยหลังการทดลองมีความแตกต่างจากระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากการรับรู้ผลกระทบจากพืชกระท่อมในกลุ่มวัยรุ่นต้องอาศัยเวลาในการคิด ทบทวน และประมวลผลด้วยตนเอง การเปลี่ยนแปลงทัศนคติจึงเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป

สำหรับด้านความต้องการใช้พืชกระท่อมนั้น พบว่าค่าเฉลี่ยก่อนการทดลองไม่แตกต่างจากหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่แตกต่างจากการติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนค่าเฉลี่ยหลังการทดลองไม่แตกต่างจากระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทัศนคติด้านความต้องการใช้พืชกระท่อมเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยภายหลังการทดลอง และเปลี่ยนแปลงชัดเจนมากขึ้นในระยะติดตามผล ซึ่งเมื่อพิจารณาจากกิจกรรมในขั้นตอนที่ 3 การตัดสินใจตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติ

เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ และขั้นตอนที่ 4 การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ของโปรแกรม ที่วัยรุ่นจะให้คำมั่นสัญญาในการเลิกใช้พืชกระท่อมด้วยตนเอง และนำสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมโปรแกรมไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง โดยมีการติดตามกระตุ้นและเสริมแรงทางบวกจากผู้บำบัด โดยเฉพาะในขั้นตอนที่ 3 วัยรุ่นจะมีโอกาสฝึกตัดสินใจและพัฒนาทางเลือกที่สอดคล้องกับเป้าหมายชีวิตของตนเอง ซึ่งตามแนวคิดของกิบสันระยะนี้ต้องใช้เวลาและความพยายามอย่างมาก เนื่องจากต้องเผชิญกับความไม่แน่ใจ การต่อต้านหรือความกดดันจากสิ่งแวดล้อมหรือบุคคลรอบข้าง รวมทั้งความล้มเหลวในระหว่างเรียนรู้ทักษะใหม่ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติด้านความต้องการใช้พืชกระท่อมจึงอาจต้องใช้เวลานานกว่าการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น แต่หากวัยรุ่นสามารถก้าวผ่านขั้นตอนนี้ไปได้ ก็จะเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนได้ ซึ่งสอดคล้องการศึกษาที่ผ่านมา^{22,23} ที่สนับสนุนว่ากระบวนการเพิ่มพลังอำนาจสามารถช่วยเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง (self-efficacy) และความสามารถในการควบคุมตนเอง (self-regulation) เป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด รวมถึงจากการศึกษาของ Kocak และ Ozcan (2022)²⁷ ภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างพลังอำนาจ วัยรุ่นมีค่าเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถในการปกป้องตนเองจากการใช้สารเสพติดเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และคงอยู่ในระยะติดตามผล

ข้อจำกัดของการศึกษา

งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาที่โรงเรียนขยายโอกาสเพียงแห่งเดียว อาจมีโอกาสเกิดการปนเปื้อนข้าม (cross contamination) ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าโปรแกรมการเสริมสร้างความตระหนักรู้ต่อทัศนคติการใช้พืชกระท่อมของวัยรุ่น ส่งผลให้วัยรุ่นที่ใช้พืชกระท่อมได้ตระหนักถึงข้อเสียและผลกระทบการใช้พืชกระท่อม ปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อมได้ บุคลากรทางด้านสาธารณสุขสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติดชนิดอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง และควรส่งเสริมการตระหนักรู้ถึงข้อเสียและผลกระทบการใช้พืชกระท่อมให้กับครอบครัวเพื่อป้องกันการใช้พืชกระท่อมที่เกิดจากการเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์ และบุคลากรทุกท่าน รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ช่วยทำให้ผลงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

Declaration Statements

Conflict of Interest: No

Author Contribution: Buppha Jaimun: Conceptualization, Methodology, Project administration, Data curation, Manuscript writing and editing, Final draft approval; Pitchayanika Chuakan: Conceptualization, Methodology, Project administration, Data curation, Manuscript writing and editing, Final draft approval; Kedsaraporn Kenbubpha: Conceptualization, Manuscript writing, Final draft approval; Papada Noywong: Conceptualization, Data curation, Manuscript writing, Final draft approval; Wichittra Chitrak: Conceptualization, Data curation, Manuscript writing, Final draft approval

AI Use Disclosure: The authors only use AI assistance for editing purposes.

References

1. Grundmann R. The problem of expertise in knowledge societies. *Minerva*. 2017;55(1):25–48. <https://doi.org/10.1007/s11024-016-9308-7>
2. Kruegel AC, Grundmann O. The medicinal chemistry and neuropharmacology of kratom: a preliminary discussion of a promising medicinal plant and analysis of its potential for abuse. *Neuropharmacology*. 2018;134:108–20. <https://doi.org/10.1016/j.neuropharm.2017.08.026> Epub 2017 Aug 19. PMID: 28830758
3. Sharma V, Cottler LB, Bares CB, Lopez-Quintero C. Kratom use among U.S. adolescents: analyses of the 2019 national survey on drug use and health. *J Adolesc Health*. 2022;70(4):677–681. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2021.10.009> Epub 2021 Nov 23. PMID: 34836801
4. Khalid K, Ku Md Saad S, Soelar SA, Mohamed Yusof Z, Warijo O. Exploring adolescents' practice and perspective on the use and misuse of kratom in northwest Malaysia. *J Ethn Subst Abuse*. 2023; 22(1):121–132. <https://doi.org/10.1080/15332640.2021.1906816> Epub 2021 Mar 30. PMID: 33784945
5. Krathom Plants Act, 2565 BE (2022 CE). Government Gazette. 2022;139(52ก):1–14. (in Thai)
6. Thepthien BO, Jayasvasti I, Ham E. The prevalence of kratom use and association with co-occurring substance use among adolescents: a 2022 Bangkok behavioral surveillance survey, Thailand. *J Ethn Subst Abuse*. 2024; 20:1–15. <https://doi.org/10.1080/15332640.2024.2367233> Epub ahead of print. PMID: 38900672
7. Chodchoy Ph, Sinchai Th. The study of patterns of kratom abuses ang manner of death in Thai cadavers from Institute of Forensic Medication (IFM) in Thailand. *Journal of Criminology and Forensic Science*. 2021;7(1):151–162. Available from: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/forensic/article/view/245736> (in Thai)
8. Singh, D., Narayanan, S., Müller, C. P., Vicknasingam, B., Yücel, M., Ho, E. T. W., Hassan, Z., & Mansor, S. M. Long-term cognitive effects of kratom (*Mitragyna speciosa* Korth.) use. *Journal of Psychoactive Drugs*. 2019;51(1):19–27. <https://doi.org/10.1080/02791072.2018.1555345> Epub 2018 Dec 15. PMID: 30556488
9. Zul Aznal, A. N., Mohamad Nor Hazalin, N. A., Hassan, Z., Mat, N. H., Chear, N. J. Y., Teh, L. K., Salleh, M. Z., & Suhaimi, F. W. Adolescent kratom exposure affects cognitive behaviours and brain metabolite profiles in Sprague-Dawley rats. *Frontiers in Pharmacology*. 2022; 13:1057423. <https://doi.org/10.3389/fphar.2022.1057423> PMID: 36518677
10. Grundmann, O., Veltri, C. A., Morcos, S., Smith, K. E., Singh, D., Corazza, O., Cinosi, E., Martinotti, G., Walsh, Z., & Swogger, M. T. Correlations of kratom (*Mitragyna speciosa* Korth.) use behavior and psychiatric conditions from a cross-sectional survey. *Experimental and Clinical Psychopharmacology*. 2023. <https://doi.org/10.1037/pha0000632> Epub 2023 Jan 12. PMID: 36634016
11. Bachu, A., Singal, P., Griffin, B., Harbaugh, L., Prasad, S., jain, lakshita, Mohiuddin, S., Papudesi, B. N., Nagi, T., Youssef, N. A., Chopra, A., & Ahmed, S. Kratom use and mental health: a systematic literature review and case example. *Journal of Addictive Diseases*. 2023; 1–12 <https://doi.org/10.1080/10550887.2023.2273192>. Epub 2023 Nov 9. PMID: 37942896

12. Thephtien, B., Jayasvasti, I., & Ham, E. The prevalence of kratom use and association with co-occurring substance use among adolescents: a 2022 bangkok behavioral surveillance survey, Thailand. *Journal of Ethnicity in Substance Abuse*. 2024;1–15. <https://doi.org/10.1080/15332640.2024.2367233> Epub ahead of print. PMID: 38900672
13. Kamaludin, N. N., Noor, M. A., Muhamad, R., Yudin, Z. M., & Nawi, N. I. M. Kratom dependence in adolescents: Is methadone a lifesaver? *Bangladesh Journal of Medical Science*. 2021;20(3):673–677. <https://doi.org/10.3329/BJMS.V20I3.52816>
14. Bunsupa S. Kratom: A plant that everyone wants to know [Internet]. 2019 [cited 2024 Jan 5]. <https://www.pharmacy.mahidol.ac.th/knowledge/files/0354.pdf> (in Thai)
15. Charoenratana S, Anukul C, Aramrattan A. Attitudes towards Kratom use, decriminalization, and the development of a community-based Kratom control mechanism in Southern Thailand. *Int J Drug Policy*. 2021; 95:103197. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2021.103197> Epub 2021 May 12. PMID: 33991888
16. Lekwijit, S., Damrongwatana, J., Onchan, P., & Prathum, B. (2020). Behaviors of youth addicted to kratom juice: A case study of a group of youths in Nakhon Si Thammarat Province. *Journal of Social Sciences Development*, 3(1), 16–29. <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JSSD/article/view/143> (in Thai)
17. Warasin Y, Nirarat S, Sukarun W. The effect of integrated group counseling on attitude change toward kratom use among university students. In: *The 9th National Research Conference of Sukhothai Thammathirat Open University*; 2019 Nov 29; Sukhothai Thammathirat Open University. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University; 2019. <https://shorturl.asia/v2Xui> (in Thai)
18. Cruz, J. E., Emery, R. E., & Turkheimer, E. Peer network influences on adolescent substance use: a systematic review of ecological momentary assessment studies. *Psychological Bulletin*. 2022; 148(3–4):233–57. <https://doi.org/10.1037/bul0000356>
19. Fadus, M. C., Squeglia, L. M., Valadez, E. A., Tomko, R. L., Bryant, B. E., & Gray, K. M. Adolescent substance use disorder treatment: current evidence and future directions. *Current Psychiatry Reports*. 2022;24(2): 99–107. <https://doi.org/10.1007/s11920-022-01316-5>
20. Thomas, R. F., McLellan, J., & Pereira, R. Effectiveness of school-based skills-training interventions for the prevention of adolescent substance use: a meta-analysis. *Prevention Science*. 2021;22(4):496–517. <https://doi.org/10.1007/s11121-020-01195-3>
21. Gibson CH. The process of empowerment in mothers of chronically ill children. *J Adv Nurs*. 1995;21(6): 1201–10.
22. Brito, A. L., McCutcheon, K., & Reynolds, F. Empowerment-based interventions for youth: a meta-analysis of intervention effectiveness. *Journal of Community Psychology*. 2022;50(3):1103–22. <https://doi.org/10.1002/jcop.22722>
23. Swift, S. L., Katitja, H. T., Jones, M. F., & Guerrero, A. P. S. Cultural adaptations of empowerment interventions for youth substance abuse prevention: a systematic review. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*. 2022;28(2):170–83. <https://doi.org/10.1037/cdp0000476>
24. Ubon Ratchathani Provincial Public Health Office. Report on the Sustainable Subdistrict Project and the Drug Use Situation in Ubon Ratchathani Province, Fiscal Year 2023. Ubon Ratchathani: Ministry of Public Health; 2024.
25. Thongthai K. The problem of using high-risk medications in kratom-selling shops in Ubon Ratchathani Province. *J Healthc Pharm Pract*. 2004; 4(1):284–95. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/JOHCP/article/view/266864/184148>

26. Ojonuba HS, Abdul Rahman H, Zaremohzzabieh Z, Mohd Zulkefli NA. The Effectiveness of an Empowerment Education Intervention for Substance Use Reduction among Inner-City Adolescents in Nigeria. *Int J Environ Res Public Health*. 2023 Feb 20;20(4):3731. <https://doi.org/10.3390/ijerph20043731> PMID: 36834427
27. Kocak Uyaroglu, A., & Ozcan, A. (2022). The effect of empowerment training in protecting adolescents from substance abuse on self-efficacy, self-esteem, and assertiveness levels. *addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 9(3), 269–276. <https://doi.org/10.5152/ADDICTA.2022.22007>